

Život ako v bavlnke?

Bavlna patrí medzi najdôležitejšie textilné suroviny. Spôsob jej pestovania aj celý svet obliekania a módy však potrebuje zmenu. Stojí totiž za ničením prírody aj zneužívaním pestovateľov bavlny a zamestnancov textilných tovární, čo môže končiť katastrofálne.

režec je dlhý a zložitý a na výrobe sa podieľa značné množstvo ľudí. Riešenie problémov ľudí pracujúcich v textilnom priemysle však môže priniesť len komplexný prístup od bavlníkových plantáží až po šijacie továrne. Pretože nespravodlivé podmienky sú často nastavené už na začiatku dodávateľského reťazca, začína Fairtrade pri vstupnej surovine – bavlně.

PRÍBEHY Z NELAŇKÉHO ŽIVOTA

Pani **DRUPADI BANCHOROVÁ** (35) žije spolu so svojím manželom a tromi deťmi v Nandule, malej dedine v okrese Balangir v západnej Orise. Pôvodne sa obaja živilí sezónnymi robotníckymi prácami a len ťažko vychádzali s peniazmi. Aby sa uživilí a zaislili vzdelanie svojim deťom, pestujú okrem toho na trojakrovom pozemku biobavlnu. Tá je však úplne závislá od dažďov, a tak rodina potrebovala ďalší zdroj príjmov. Tu pomohol systém Fairtrade. Z fairtradového príplatku totiž získali Banchorovi dve kravy, ktoré nadoja približne 12 až 15 litrov mlieka denne. Niečo spotrebuje rodina, ale mnoho mlieka zostáva. Vďaka projektu si vytvára druhý zdroj príjmov na celý rok a inšpiruje mnoho ďalších žien. Drupadi pri samotej produkcii mlieka nezostala. Osvojila si nové technológie a premenila nepriazeň osudu na príležitosti. Digitalizácia totiž prenikla do všetkých

NIE JE BAVLNA AKO BAVLNA

Bavlna je jednou z najvýznamnejších svetových plodín, patrí medzi najstaršie a najvýznamnejšie textilné suroviny vďaka svojim jedinečným vlastnostiam, predovšetkým vysokej pevnosti, absorpcii a zachovaniu farby. V Európe sa začala rozširovať v priebehu 16. storočia.

Dovtedy sa využívala hlavne vlna, ľan a konope. Vzostup bavlny nastal v roku 1784 vďaka vynálezu stroja na pradenie a začiatkom 20. storočia sa už z bavlny vyrábalo 80 % všetkých textílií. Dnes síce stúpa využitie syntetických vlákien, ale aj tak zostáva bavlna s necelými 40 % najvýznamnejšou textilnou surovinou. Od jej produkcie je závislých až 100 miliónov vidieckych domácností v 70 krajinách sveta. Dôležitým zdrojom príjmov je najmä pre obyvateľov západnej a strednej Afriky, Indie, Pakistanu a Strednej Ázie.

Textilný priemysel zároveň patrí medzi odvetvia s najväčším rizikom porušovania ľudských a pracovných práv. Bežná je nútená práca pri pestovaní bavlny, nízke platy pracovníčok a pracovníkov v továrňach a nedostatočné bezpečnostné štandardy pri práci. Textilný dodávateľský

Začali ste sa niekedy nad tým, odkiaľ pochádza oblečenie, ktoré nosíte? Možno ste počuli o knihe *Život na míru*, ktorá vyšla vo vydavateľstve Absynt z pera poľského reportéra Marka Rabijsa, ktorý sa po zrušení osemposchodovej textilnej továrne v Dháke vydal skúmať dôvody tejto tragédie do Bangladéša. Továrneň so zvučným menom Rana Plaza totiž vo svojich troskách v roku 2013 pochovala viac než tisíc ľudí... A nemuselo sa to stať, keby zákazníci zo západného sveta nepristúpili na hru, ktorú im vnútili svetové značky, na trendy, podľa ktorých potrebujeme neustále nové oblečenie, aj keď ho máme dosť. Za akúkoľvek cenu. Ale nie, nebudíme sa o peniazoch. Oblečenie z neferových tovární je totiž väčšinou to najlacnejšie. Prostredníctvom príbehov pestovateľiek zapojených do systému Fairtrade môžete nahliadnuť do ich života a zamyslieť sa nad možnosťami udržateľnejšej produkcie. Bez plyvania vodou, bez genetickej modifikácie bavlníkov, s minimom pesticídov, bez detskej práce, s lepšími výkupnými cenami a šetrnejším prístupom k životnému prostrediu.

kútov sveta a tak Draupadi začala sledovať videá na youtube, aby sa naučila, ako z prebytočného mlieka vyrábať tvaroh a sladkosti. To jej vynieslo lepšie ceny ako predaj surového mlieka a motivovalo ju to na ďalšie vzdelávanie. Vďaka tomu, že má k dispozícii viac peňazí, môže teraz tiež zaisťiť svojím deťom zdravšiu stravu a lepšie vzdelanie. Prostredníctvom zapojenia do Fairtrade a vďaka vlastnej pričinnosti tak indická pestovateľka dokázala nielen pomôcť sebe a vlastnej rodine, ale vytvorením úspešného obchodného modelu aj celej komunity.

Pani **SUMAN BADRIOVÁ** (30) je pestovateľkou biobavlny v indickom družstve Pratibha-Vasudha v dedine Ramdad v regióne Karahi. S pestovaním bavlny začala potom, čo sa vydala, pracuje aj ako krajčírka. Jej štyri deti získali vzdelanie v škole Vasudha, ktorá bola postavená z fairtradového príplatku. „Nižšie školné umožňuje deťom dosiahnuť lepšie vzdelanie a dáva im do budúcnosti väčšiu šancu. Myslíme si, že deti by mali študovať, aby sa im v budúcnosti darilo lepšie.“

Pani **PRITI BIRLA** (35) pracuje ako obsluha stroja v indickej textilnej továrni Pratibha zapojenej do systému Fairtrade. „Pracujem tu rada. Pestujeme biobavlnu, nepoužívame žiadne chemikálie.“

Ekologické poľnohospodárstvo znižuje výskyt chorôb a tiež šetrí životné prostredie.“

Pani **LALITA BAIOVÁ** stojí na snímke pred svojou úrodou fairtradovej biobavlny. „Pestovanie bavlny je dobré a zárobok je tiež vyšší, čo vedie k lepšiemu životu. Vďaka tomu sa môžeme venovať v medziobdobí aj ďalšiemu pestovaniu. Po zbere sadíme pšenicu a cícer, aby sme mali ďalší príjem.“

Dobrý tip:

Ako nepodľahnúť „fast fashion“?

Nakupovať menej a vyberať si kvalitnejšie veci, ktoré vydržia a ku ktorým si dokážeme vytvoriť vzťah. Nakupovať u lokálnych výrobcov.

Využívať second handy a výmenné bazáre.

Uprednostňovať odevy z certifikovanej fairtradovej bavlny. Tie nájdete napríklad na stránkach www.dobrytextil.sk, www.slovflow.sk a www.bezpollace.sk

PREČO „FÉROVÁ“ BAVLNA?

Čím je fairtradová bavlna iná? Nie je mäkkšia, hebkjšia, belšia. Ale tí, ktorí ju pestujú, si môžu byť istí, že za tvrdú prácu dostanú spravodlivú odmenu. A že jej pestovaním nezničia ani prostredie, v ktorom žijú, ani vlastné zdravie.

Fairtrade spolupracuje s pestovateľmi bavlny od roku 2010. Čo konkrétne im zapojenie sa doň prináša?

Zaručené minimálne ceny a fairtradový príplatok. Minimálna fairtradová cena pomáha drobným pestovateľom pokryť náklady na udržateľnú výrobu a zaisťiť seba a svoje rodiny. Poskytuje im ochranu v prípade, keď ceny bavlny na svetových trhoch silne klesnú. Okrem minimálnej fairtradovej ceny musí kupujúci zaplatiť ešte fairtradový príplatok. Ten pestovatelia využívajú na financovanie komunitných projektov v oblasti vzdelávania, zdravia alebo infraštruktúry.

Fairtrade zakazuje deťskú a nútenú prácu. Úspechy systému Fairtrade ukazujú, že posilnenie rodín pestovateľov prostredníctvom spravodlivejšieho odmeňovania a školského vzdelávania deťí môže prispieť k tomu, aby bola deťská práca odsúhlasená a životné podmienky celých rodín sa dlhodobo zlepšovali.

Pestovanie je šetrnejšie k prírode. Fairtradové štandardy podporujú udržateľné pestovanie bavlny. Fairtradový príplatok využívajú pestovatelia okrem iného aj projektom zameraným na udržateľnosť. Významná časť fairtradovej bavlny je pestovaná ako bio, čo pomáha chrániť pôdu, biodiverzitu aj samotných pracovníkov.

Slušné pracovné podmienky. Certifikácia Fairtrade sa vzťahuje nielen na

pestovanie bavlny, ale aj na celý dodávateľský reťazec pri spracovaní textílií. Fairtrade vyžaduje, aby továrne, ktoré spracovávajú fairtradovú bavlnu, dodržiavali základné štandardy Medzinárodnej organizácie práce (ILO). A tiež aby výrobcovia zlepšili mzdy a vzdelávali pracovníkov o ich právach a pracovných podmienkach.

ZNÁMKA FAIRTRADE PRE BAVLNU

Označenie férovosti sa používa na surovú bavlnu, ktorá vznikla za podmienok certifikácie Fairtrade a má fyzicky dohľadateľný dodávateľský reťazec. Táto bavlna je vždy spracovávaná oddelene od nefairtradovej bavlny. Oblečenie s touto známkou obsahuje výhradne spravodlivo obchodovanú bavlnu a pri jeho výrobe je zakázaná deťská práca, využitie geneticky modifikovaných osív a nebezpečných chemických látok. Na ďalšie spracovanie sa vzťahujú základné pracovné normy Medzinárodnej organizácie práce (ILO). ■

FÉROVOSŤ V ČÍSLACH

- V textilnom priemysle pracuje na celom svete 75 miliónov ľudí, väčšinu z nich tvoria ženy.
- Na pestovaní fairtradovej bavlny sa podieľa 44 500 drobných pestovateľov.
- V roku 2022 sa celosvetovo predalo 12 258 ton fairtradovej bavlny.
- Fairtradový príplatok z predaja bavlny za rok 2022 predstavoval 1,77 milióna eur.